

Ritualo dvasia

Br.: S.:T.:

Šiandien prabildamas į Jus, aš tikiuosi pažadinti tą jėgą, kuri kiekvieną iš mūsų – laisvą ir garbingą vyrą – atvedė čionai pirmą kartą. Temą „Ritualo dvasia“ man pasiūlė laisvosios mūrininkijos tyrinėtojo ir filosofo Rolfo Appelio knyga. Didysis šio mano rašto darbo tikslas – įsigilinti į ritualo slėpinį, o taip pat – prabilti apie jį kaip apie gyvenimo palaikytoją ir nesibaigiančio Didžiojo Visatos Architekto triūso simbolį.

Pabandykime pamąstyti ir prisiminti, kokius ritualus mes dažniausiai atliekame? Asmeninius, šeimyninius, profesinius, organizacinius ar religinius... Mes visi žinome ritualinę kavą, palydėtą mylimos moters bučiniu, ritualinį cigaro rūkymą pelnius pergale, kasmetines gimtadienio šventes, kalėdinę vakarienę ir velykinius pusryčius. Profaniškame gyvenime mes taip pat dalyvaujame pakylėjimo ritualuose savo darbovietėse, profesinėse sąjungose, medžiotųjų ar žvejų brolijose. Patiriame iniciaciją įvesdinami į naują draugiją, užsitarnaudami naujas pareigas ar naują socialinį statusą. Ir vis tik bene daugiausiai taurių emocijų mums sukelia specifiniai ritualai – mišios, krikštynos ir laidotuvės. Dėl to, kad kaip tik šie ritualai palieka giliausią įspaudą mūsų sąmonėse, suvirpina ir paliečia pačias mūsų sielas.

„Siekiant perprasti giliają ritualų prasmę, būtina atskirti dvi idėjas: sakralumo, kurį spinduliuoja religiniai ritualai, ir profaniškumo, apskritai atmetančio bet kokią tikėjimą dvasios jėga“, – rašo Rolfas Appelis. Ko gero, antrąją idėją mes visi – reguliariai lankantys laisvųjų mūrininkų sueigas ir atliekantys ritualinius darbus – *a priori* turėtumėme atmesti kaip nekvestionuotiną.

Iš kultūros antropologijos srities žinome, kad žmonės nuo senų senovės jautė likimą lemiančių nepaaiškinamų jėgų dvelksmą. Ir tai buvo ne vien sielos pojūčiai, nes ilgainiui jie įgijo su jausmais susietą išraišką. Iš pradžių tai buvo maldos, skirtos

nežemiškoms būtybėms, aukos užsirūstinusiems dievams, aukojimai ateinančio mūšio sėkmei, padėkos aukos, o vėliau – religinės apeigos su ryškiai išreikštais troškimais. Pagaliau iki pat šių dienų išlikusi taiką ir susitaikymą žadinanti Olimpinių žaidynių ceremonija senovės Graikijoje buvo skirta pagerbti visų dievų tėvą – Dzeusą.

Giliosios ritualų šaknys mus veda toli, į senąsias Judėjos ar net Egipto misterijas. Juk faraonai ne šiaip būdavo prilyginami dievams – jie jais iš tiesų buvo. Vien dėl to, kad tokiais jausdavosi. Tiek Ramzis II, tiek Tutmozis III ar Amenhotepas IV jausdavo gali valdyti ne tik savo, bet ir ištisų šeimų, giminių, genčių ar netgi tautų likimus – toks įsitikinimas neatsiranda iš nieko. Tam yra būtinas stiprus emocinis išgyvenimas, suteikiantis įtikėjimą savo esybe ir esatimi, o taip pat savo ego, kaip vedančiojo, apšviestojo, pasaulio gelbėtojo, – suvokimas.

Kaip savo knygoje rašo „Hiramo raktas“ autoriai: tokį tikėjimą Egipto faraonams suteikdavo iniciacija, arba dar kitaip vadinama misterija, specialus vaidinimas, kurį seniausi ir garbingiausi žyniai surengdavo faraonui jo iššventinimo metu. Egiptologai tariasi atskleidę pagrindinį šios misterijos elementą – amžinąjį trikampį: gyvenimas, mirtis ir prisikėlimas. Taigi, atėjus iniciacijos laikui, kai būsimasis faraonas jau būdavo psichologiškai ir dvasiškai pasirengęs, žyniai iš anksto sutartu pretekstu išviliodavo jį iš rūmų ir vedavo į iššventinimo vietą (beje, yra manoma, kad tai buvo slaptosios piramidžių patalpos). Pagal siužetinę ritualo intrigą įvykdavo „išdavystė“, ir pakeliui procesiją užpuldavo „tarnai-išdavikai“. Po trumpo mūšio sekdavo iššventinamojo „žmogžudystė“, pagrindinė misterijos dalis – jo „gyvenimas po mirties“, o finalas – žynių žolelėmis ir kitomis ypatingomis priemonėmis „sugražintas“ gyvenimas.

Natūralu, kad po tokio vaidinimo faraonai jausdavosi pergalėje mirtį – jie tapdavo nemirtingi. Lygiai taip pat kaip ir Ozyris, Dzeusas ar Jėzus. Kadangi tikrasis dieviškumas, charizma ir kitos nežmoniškos galios įgyjamos tiktai po prisikėlimo. Kodėl? Todėl, kad tokiu būdu žmogus nugalai vienintelį pasaulyje nenugalimą dalyką – laiką.

Amžinatilį rašytojas Kurtas Vonnegutas rašė, kad laiką mes, žmonės, galime pjaustyti tarsi saliamio dešrą, tačiau nuo to esmė nepasikeičia. Savo nemariame veikale „Amžinojo sugrįžimo mitas“ kultūros antropologas *Mircea Eliade* teigia, kad, žmogaus santykį su laiku galima apibrėžti į du terminus – „pradžią“ ir „pabaigą“. Ištyrinėjęs šimtus senųjų Afrikos ir Australijos tautelių mokslininkas priėjo išvados, kad, nepaisant to, jog *yorubai*, pavyzdžiui, turi penkias savaitės dienas, *dedkalabarai* – aštuonias, *varumbių* kalendoriuje metai turi tryliką mėnesių, o *ahantai* kiekvieną mėnesį skelia į dvi dalis po dešimt dienų, visur yra tam tikro laiko tarpsnio pabaigos ir pradžios samprata. Nes visa tai yra susiję su būtiniausiais gyvenimo dalykais: periodišku apsivalymu, skrandžio ištuštinimu, pasninkais, senojo derliaus valgymo pabaiga, naujo – pradžia, etc.

Iniciacijos metu apdujęs nuo smilkalų ir žynių svaiginančiojo gėrimo išventinamasis faraonas patirdavo „tikrą pabaigą“. Galvodamas apie save, kaip apie mirusįjį, jis prarasdavo bet kokį santykį su bendruomene, dingdavo visi išoriniai rūpesčiai ir su pasauliu siejantys jausmai bei emocijos. Jo nebesaistydavo statusas, siekiai, norai ir troškimai, o visa tai ir padovanodavo absoliučiai naują savo ego suvokimą. Pats sau faraonas tapdavo amžinas laike, vienintelis, neklystantis, vizionieriškas ir nepailstantis idėjų generatorius.

„Šiandieninis laisvųjų mūrininkų ritualas yra veikti ėmęs simbolis“, – aiškina Rene Guenonas. Be viso to, kad kuria kolektyvinę pasąmonę, ritualinės apeigos kartu turi ir veiksmingą galią – jos yra simbolyje glūdinčios energijos tiekėjai, agentai. Šnekant paprastesniais terminais, ritualu yra perduodama gyvoji legenda, pasakojanti apie Didžiąją Statybą ir nenuilstančio Didžiojo Visatos Architekto darbą. Ne veltui senuose mūrininkų raštuose teigiama: „Žmogus, kuris išėjo iš šventyklos, bus nebe tas, kuris į ją įėjo...“

Per ritualo formą mus pasitinka meniškai įkvėpta dvasia, o per veiksmą – veikli, skatinanti valia. Žodžiai padeda išvelgti nebent pažįstamą arba įsivaizduojamą dvasios jėgą. Tuo tarpu formos pranašumas – emociškai gyvas jos vaizdingumas. Dvasinis pradas remiasi ne žodžiais. Forma ir veiksmas leidžia išreikšti dešimtis ar net šimtus kartų

veiksmingiau nei žodžiai. Ritualinio darbo metu laisvąją mūrininkiją vienijanti dvasia, išryškėjanti per formą ar veiksmą, kiekvieno nario sąmonėje išlieka kaip jo asmeninė, individuali, fenomenali ir autentiška patirtis.

Pasak Karlo Gustavo Jungo, bendruomenė, kurią sudaro pavieniai, tačiau dėl iniciacijos tapę privileijuoti individai, sukuriama tik per nesąmoningą tapatinimąsi. Knygoje „Trumpa mito istorija“ religijotyrininkė Karen Armstrong rašo: „Nežinia, kas iš tiesų įvyko, kai Izraelio žmonės pabėgo iš Egipto ir perėjo Raudonąją jūrą, nes istorija buvo užrašyta kaip mitas. Kita vertus, per šimtmečius Paschos ritualai šį pasakojimą pavertė esmine žydų dvasinio gyvenimo dalimi: žydams tvirtinama, kad kiekvienas iš jų turi jaustis priklausęs iš Egipto išėjusiai kartai“. Galų gale musulmonai, kiekvienų metų IX mėnesį pagal islamo mėnulio kalendorių laikosi ramadano, kad taip rituališkai susilietu su pranašu Muhamedu, kuriam būtent tada buvo apreikštas Koranas.

Pirmą sykį užrištomis akimis žengdami į Šventovę mes tampame mokiniais – netašytais akmenimis. Laisva savo valia ir noru pasišvenčiame misterijai, kurios esmė – meistrystės paslaptis – savojo akmens gludinimas tam, kad jis kaip lygus lygų atitiktų greta klojamą akmenį. Ši simbolika mus sujungia su visų pasaulio kraštų mūrininkais, skatina priimti jų mokymą ir idealus. Tapę mūrininkais – mokiniais, pameistriais, o vėliau ir meistrais – mes mokomės pažinti ir suprasti savo artimą, o taip pat – visuomet remtis į mumyse glūdintį žmogiškumą. To mes ir mokomės ritualinio darbo metu – girdėti, klausyti ir, esant problemai, visuomet atsiklausti savo vidinio „Aš“.

Geras ritualas visuomet kviečia jo stebėtoją vidiniam dialogui, moko jį, užduoda jam sąžinės klausimus, suteikia atsakymą į juos ir, svarbiausia, niekada neišsisemia. Dėl to mes, klausydami, kaip kaukšteli meistro plaktukas, kviečiantis mus prie darbo, žengiame į Šventovę tiesiu žingsniu. Nes žinome, kad lygiai taip pat tvarkingai jis kvietė prie darbo pirmuosius mūrininkus prieš tūkstančius metų. Ir tam atliepia plakantys mūsų širdžių plaktukai. Įrodydami, kad Didžioji Statyba negali nutrūkti tol, kol mumyse gyva ritualo dvasia.